

ZAKON SE ŽE IZVAJA

Borut Sever

Foto: zifs

S 1. januarjem 2019 se je začel uporabljati Zakon o osebni asistenci (ZOA), ki določa pravico do osebne asistencije - pomoč uporabniku pri vseh tistih opravilih in dejavnostih, ki jih uporabnik ne more izvajati sam zaradi vrste in stopnje invalidnosti, a jih vsakodnevno potrebuje doma in izven doma, da lahko živi neodvisno, aktivno in je enakopravno vključen v družbo. Kot osebna asistencija se šteje pomoč pri temeljnih dnevnih opravilih in pomoč pri komunikaciji in obvezna prisotnost pri uporabniku v primeru najtežjih invalidnosti, pomoč pri podpornih dnevnih opravilih, spremstvo, pomoč na delovnem mestu in izobraževalnem procesu ter pomoč pri drugih dejavnostih in aktivnostih, v katere je uporabnik vključen.

Upravičenec do osebne asistencije je po zakonu vsak posameznik, ki zaradi invalidnosti potrebuje pomoč pri opravljanju aktivnosti, vezanih na samostojno osebno in družinsko življenje, vključevanje v okolje, izobraževanje in zaposlitev, je star od 18 do 65 let, potrebuje pomoč najmanj 30 ur tedensko, živi ali bi želel živeti v samostojnem ali skupnem gospodinjstvu zunaj celodnevne institucionalne oskrbe in ki je državljan Republike Slovenije ali tujec, ki ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji.

V kolikor se pravica do osebne asistencije uveljavi pred dopolnjenim 65. letom starosti, so po ponovni ocenitvi potreb ta izvaja tudi po 65. letu.

Uporabnik osebne asistencije, ki prejema dodatek za pomoč in postrežbo oziroma druge denarne prejemke zaradi potrebe po tuji negi in pomoči sofinancira osebno asistenco pri izbranem izvajalcu osebne asistencije v višini polovice navedenega prejemka.

Storitve osebne asistencije zajemajo storitve namenjene osebni pomoči uporabnika, storitve, namenjene pomoči v gospodinjstvu in drugih dnevnih opravilih, spremstvo in pomoč na delovnem mestu ter v izobraževalnem procesu.

Zakon določa tudi komunikacijski dodatek, s katerim se lahko gluhemu, slepemu ali gluhoslepemu uporabniku, ki potrebuje izmed storitev osebne asistencije iz prejšnjega člena samo pomoč pri komunikaciji in spremstvu, tudi če ne izpolnjuje pogoja najvišje starostne meje, odobri osebna asistencija v obsegu 30 ur na mesec. Uporabnik lahko namesto

osebne asistencije izbere denarno nadomestilo v višini dodatka za pomoč in postrežbo pri opravljanju večine osnovnih življenjskih potreb, ki je določen v zakonu, ki ureja pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Pravica se uveljavlja na pristojnem centru za socialno delo.

Pravico do osebnega asistenta uporabnik pridobi na podlagi odločbe centra za socialno delo, le ta pa se izda na podlagi mnenja strokovne komisije centra za socialno delo. Uporabniku je zagotovljena prosta izbira izvajalca osebne asistencije in osebnega asistenta.

TUDI O VZROKIH ZLA IN TRPLJENJA

Borut S. Pogačnik

Ddr. Anton Stres, v ospredju

Foto: M.S.

V včerajšnji oddaji *Odprta Dlan* je doktor teologije in filozofije – ddr. Anton Stres v živo spregovoril o svoji poti skozi življenje in o nedavno izdanem *Leksikonu filozofije*, ki bo verjetno eno najpomembnejših del slovenske filozofije v vsaj tridesetih letih novega stoletja. K pisanju leksikona, je nekdanjega slovenskega metropolita, nagovarjal že njegov profesor za filozofijo na Teološki fakulteti v Ljubljani dr. Janez Janžekovič v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Uresničitev tega pompoznega in hkrati izjemno potrebnega filozofskega dela, ki ga je izdala Mohorjeva družba iz Celja, je zdaj končno pred nami.

Zanimivo je bilo vprašanje poslušalke, ki je gosta vprašala, kako gleda na smisel trpljenja z vidika krščanskega etosa? Njegov odgovor je bil izjemno globok in verjetno bo v oporo tudi vsem tistim, ki trpe zaradi svoje invalidnosti, bolezni, nesreč ali izgub. Povedal je, da se še dobro spomni nekdanjega pariškega nadškofa iz časa njegovega bivanja v Parizu. Imel je namreč raka in je bil zelo kratek čas na tej dolžnosti, vendar pa je opozarjal tudi druge duhovnike, da naj trpljenju oz. zlu ne dajejo tolikšne teže, saj ga na ta način samo še bolj utrjujejo in pogojujejo njegovo vlogo v tem svetu. Doktor Stres je še nadaljeval, da mnogi tudi postavljajo vprašanja, kako da je toliko zla v svetu, če Bog obstaja? Povedal je, da tako za zlo in trpljenje ni odgovora v tem svetu in da če Boga zanikamo, si pravzaprav režemo vejo na kateri sedimo. Saj smo se pri tem očitno oprli samo na Zlo.

Zanimivo je, da je tovrstno razmišljanje ddr. Stresa zelo blizu nekaterim sodobnim psihoterapevtskim praksam, ki predpostavljajo, da se je potrebno izogibati različnim negativnim vrednotenjem, saj so ta velikokrat vzrok za potrto in depresivnost ter s tem še za nižjo in slabšo mentalno odpornost ljudi, ki so v krizi. Oddajo lahko od 12. februarja naprej poiščete na povezavi www.zelenival.com/odprta-dlan/.

FIHO PRED VRATI PREOBRAZBE

Maša Vavpot

Vladimir Kukavica

Foto: finance.si

V sredo, 13. februarja bomo med 10.30 in 11.15 v oddaji Odprta Dlan predstavili novega direktorja FIHO – Fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Sloveniji. Kot vemo je ta fundacija nedavno praznovala svojo 20. letnico s slavnostno akademijo v Cankarjevem domu v Ljubljani, o čemer smo sicer že pisali.

V sredini oddaji pa bomo izvedeli, kakšni so načrti, želje in predlogi prvega človeka FIHO Vladimirja Kukavice. Oddaji lahko prisluhnete na frekvencah Radia Zeleni Val 93,1, 97, in 105,3 MHz.

NOVOSTI Z ŽLEBOV

V petek, 1. februarja so na Žlebeh (smučišče Sella Nevea) podelili še zadnjih 12 kompletov medalj v superkombinaciji in superveleslalomu na svetovnem prvenstvu v alpskem smučanju športnikov invalidov.

Dvojni program

Ker je vremenska napoved za prihodnje dni tako slabo, so organizatorji danes združili dve tekmi. Uvodoma je bil na sporedu super G, ki je štel dvojno: v prvi vrsti za medalje v super G-ju, skupaj s slalomom pa še za kolajne v superkombinaciji.

V super G-ju so slavili Britanka Menna Fitzpatrick in Italijan Giacomo Bertagnolli (slepi in slabovidni), Nemka Anna Schaffelhuber in Nizozemec Jeroen Kampschreur

Med stoječimi sta bila najhitrejša Francozinja Marie Bochet in Švicar Theo Gmur.

Superiorni dvojec

Zlato v superkombinaciji pa so osvojili Avstralka Melissa Perrine in Italijan Giacomo Bertagnolli (slepi in slabovidni), francoski dvojec Marie Bochet&Arthur Bauchet (stoječi smučarji) ter Japonka Momoka Muraoka in Nizozemec Jeroen Kampschreur.

Tokratno svetovno prvenstvo, pod organizacijsko taktirko podjetja Hit Alpine, sta zagotovo obeležila Francozinja Marie Bochet in Nizozemec Jeroen Kampschreur, ki sta osvojila po pet zlatih kolajn!

Odpade v Kranjski Gori

Zavoljo vremenske napovedi pa ne bo tekem v Kranjski Gori, ki bi morali biti 3. in 4. februarja v Kranjski Gori. Tekmi sta prestavljeni v Švico.

IZJEMNA PRODUKTIVNOST

Maša Vavpot

V Združenju invalidov- Forumu Slovenije se za delo v letu 2018, kakor tudi v preteklih letih, lahko pohvalimo, saj smo s samo petimi izvajalci uspeli opraviti , kar 9932 ur za uporabnike z metodo dela s posameznikom in skupino.

To je izjemno tudi zaradi predanosti vseh, od predsednika pa do izvajalcev, ki se vseskozi odrekamo, saj smo lani prejeli za polovico manj sredstev kot leta 2011. Tako nizko glede sredstev FIHO, ni padla nobena invalidska organizacija v tem času. Niti v odstotkih niti v nominalnih zneskih. Komu in čemu to pripisati?

PROGRAM: Veriga psihosocialne oskrbe in druženja

IZVAJALCI PROGRAMA	5
UPORABNIKI	304
OPRAVLJENE URE V LETU 2018	6142
URE ZA UPORABNIKE	9932
PROSTOVOLJNE URE	548

PROGRAM: Odmev

ŠTEVILO RADIJSKIH ODDAJ V LETU 2018	36
ŠTEVILO TV ODDAJ V LETU 2018	12

PROGRAM: Sporočevalec

ŠTEVILO IZDANIH ČASOPISOV V LETU 2018	50
ŠTEVILO PREJEMNIKOV	25.000

PROGRAM: POD-UK

ŠTEVILO IZVEDENIH PREDAVANJ V LETU 2018	2
SKUPNO ŠTEVILO UDELEŽENCEV NA PREDAVANJIH V LETU 2018	92

PROGRAM: Socialna in materialna pomoč invalidom*

SREDSTVA RAZDELJENA V LETU 2018	3.000 eur
ŠTEVILO PREJEMNIKOV POMOČI V LETU 2018	73

*Program lani in letos prvič iz neznanih razlogov ni bil financiran s strani FIHO

ROD IN MLADOST VALENTINA VODNIKA

Boris Golec

8. januarja je minilo 200 let od smrti Valentina Vodnika (1758–1819), pesnika, prevajalca, razsvetljenca, duhovnika, jezikoslovca, profesorja, urednika, prvega slovenskega časnikarja in še kaj. Vodnik je med drugim prvi v slovenščini napisal kratko avtobiografijo in bil tudi začetnik slovenske rodoslovne terminologije. Njegov rod je bil ob jubileju temeljito raziskan, a ostajajo nekatera vprašanja še vedno odprta. Med drugim ključno, kje je nastal priimek Vodnik in kakšna je njegova etimologija. Valentin ga je naglaševal na zadnjem zlogu – Vodník.

Po današnjih merilih bi Vodnika imeli za Ljubljančana. Tako njegova rodna Zgornja Šiška, kjer je odraščal tudi njegov oče, kakor materina rodna vas Vič, sta namreč od danes kljub nekaj skromnim vaškim elementom trdno vključena v mestno tkivo. Še več, z območja sedanje Mestne občine Ljubljana so izvirali tudi trije od štirih Valentinovih starih staršev. V Vodnikovem času pa seveda nikogar od njih vključno s pesnikom niso prištevali k Ljubljančanom, ampak so jih imeli za Gorenjce.

Vodnik sam je svojo avtobiografijo začel z besedami: »Rojen sim 3. svičana 1758 ob 3. uri zjutra v Gorni Šiški na Jami per Žibertu iz očeta Jožefa in matere Jera Pancè iz Viča. Dedec Juri Vodník je rojen v Šent Jakobi unikraj Save, se je perženil na Trato pod Goro nad Dravkami k hiši Žibert. Potle kupi hišo v Šiški na Jami, ime (s) seboj pernese v leti 1730, vmerje 1774 star osemdeset inu pet let.«

Ded Jurij je bil v resnici dobro desetletje mlajši, kar je raziskovalcem Vodnikovega rodu dolgo onemogočalo, da bi prišli na sled njegovemu rojstvu in prednikom. Rodil se je leta 1700 v mežnarski družini v Šentjakobu ob Savi, kamor se je šele dve leti prej priženil njegov oče, ni pa znano, od kod je ta pred tem prišel v Dol pri Ljubljani. Priimek Vodnik je sicer razširjen marsikje na Slovenskem s težiščem v osrednjeslovenskem prostoru.

Deda Jurija, ki je imel po svojem očetu poslovno žilico in je po Valentinovih besedah »rad delal inu vino pil«, je v Valentinovo rodno župnijo Šentvid nad Ljubljano privedla ženitev z Uršulo Skalar s Trate. Skalarji so gospodarili na poldrugi kmetiji, Uršulinemu rodu pa je po šentviških krstnih maticah mogoče slediti še dve generaciji v preteklost, do leta 1664.

Valentinov ded Jurij Vodnik je s Trate, kjer se je še rodil pesnikov oče Jožef (1728–1809), zanesel hišno ime Žibert na Spodnjo Jamo v Zgornji Šiški. Tam je leta 1730 kupil polovično kmetijo, podložno ljubljanskemu dvornemu špitalu in nato Lambergovemu dvorcu, ki ga danes poznamo kot Cekinov grad. In tam, pri Žibertu, je 3. februarja 1758 ob treh zjutraj zagledal luč sveta tudi Jožefov prvorojenec Valentin.

Valentinova starša sta se poročila leto poprej. Mati Jera Pance (1734–1791) je izvirala iz zelo podobnega socialnega okolja kot oče. Tako kot so pri Žibertovih na Jami skoraj gotovo že tedaj imeli gostilno, so krčmarili tudi Pancetovi na Viču, kjer je že generacijo prej izpričano domače ime Birt. Za razliko od očetovega rodu je rodbini matere Valentina Vodnika mogoče slediti neprimerno dlje v preteklost. Panceti so namreč kontinuirano izpričani na Viču kot podložniki ljubljanskega škofijskega gospostva vse od leta 1565 dalje. Iz župnije Sv. Peter pri Ljubljani, kamor je spadal Vič, je bila poleg Pancetovih tudi ena od štirih Vodnikovih prababic, dedova mati Marija Novak, doma z Orel, medtem ko je pesnikova babica Marija Zavošnik prišla iz njegove rodne župnije Šentvid nad Ljubljano, in sicer iz zaselka Závaše nad Mednim, po katerem so Zavošniki dobili priimek.

V kakšnem okolju se je naš prvi priznani pesnik rodil in odraščal? Vodnikova družina, živeča na polovični kmetiji na Spodnji Jami, je bila gmotno dobro preskrbljena, posebej potem ko je oče Jožef kupil še polovično kmetijo v Stranski vasi pri Dobrovi, ki jo je oddajal v najem. Starša sta imela deset otrok, od katerih jih je odrasla polovica, ob Valentinovi smrti pa so živeli še trije, ki so postali njegovi dediči, brat Anton ter sestri Jera in Uršula. Da so Valentina najbrž že doma klicali Tinče, posredno razkriva Anton Zupančič v pismu Vodniku leta 1809, ko tako naslavlja svojega nekdanjega profesorja.

Vodnikova domačija v Zgornji Šiški danes

Od pesnikovih starejših sorodnikov občutno odstopa očetov starejši brat Matija Vodnik, frančiškanski pater Marcel (1734–1798). Tisti, o katerem Valentin pravi, da ga je v Novem mestu leta 1768 in 1769 pripravljajal za prvo šolo. Ta stric po zadnjih ugotovitvah ni bil kdorsibodi, ampak zaslužen šolnik. Pred tem je štiri leta poučeval na novomeški frančiškanski gimnaziji, nato pa je bil dve leti njen prefekt.

Odhod desetletnega Valentina k stricu patru Marcelu v Novo mesto zanj drugače kot za mnoge druge bodoče izobražence kmečkega rodu ni pomenil trajnega slovesa od doma. Ko je namreč čez dve leti, leta 1770, začel v Ljubljani obiskovati jezuitsko gimnazijo, je imel do šole pri sv. Jakobu le dobre pol ure hitre hoje. Tako se je zelo verjetno vsak dan vračal iz Ljubljane domov. In če ne, je imel veliko priložnosti obiskovati domače ob nedeljah in praznikih, ne le med počitnicami.

Nobenega dvoma ni, da so bili Valentinovi starši, sorojenci in stric zelo ponosni na brata duhovnika, profesorja in pesnika. Tudi sam Vodnik je moral biti navezan na domače in na rodni dom, čeprav je morda v odnosih malo zaškripalo, ko se je pri 17-ih odločal za življenjski poklic – za vstop k frančiškanom. Vodnik, kot vse kaže, po svoji naravi ni bil človek mesta, ampak do konca sin kmečkega okolja. Njegove besede, kako »devet let star popustim jegre, luže, inu dersanje na jamenskih mlakah«, se lepo skladajo s pripovedjo sestre Uršule Janezu Trdini, »kako veselo je skakal po travnikih in po hosti«. Tudi kot ljubljanski dijak se je rad hodil učiti v naravo, k studentu za Tivolskim gradom in ko je vstopil v samostan, je bil tako nesrečen, da so se bali za njegovo življenje. Ves srečen in nasmejan naj bi bil spet potem, ko ga je škof poslal za duhovnika na kmete, pozneje kot profesor v Ljubljani pa ne več.

Če izvzamemo smrti otrok kot nekaj običajnega, je Vodnikovo družino prva pretresla smrt matere Jere, ki se je od tega sveta poslovila leta 1791, stara 57 let. Oče Jožef se je potem še enkrat poročil in umrl leta 1809 v častitljivem 82. letu kot najstarejši od vseh članov Vodnike rodbine. Vodnikov rod pa je gospodaril na Žibertovini na Jami do leta 1862, ko je nenadoma preminil sveže poročeni mladi gospodar Franc, vnuk pesnikovega brata Antona. Ker Franc Vodnik ni zapustil otrok, je posest pripadla njegovi vdovi, po njeni smrti dve leti pozneje pa njenemu drugemu možu. Le nekaj let prej, leta 1858, so na vzhodno zunanjo steno hiše vzdali spominsko ploščo ob 100-letnici rojstva Valentina Vodnika.

Z VOZIČKA NA MONOSKI

Drago Perko

Foto: ZŠIS

Na Rogli je Zveza paraplegikov Slovenije je od 22. do 24. januarja 2019 organizirala 11. NLB smučarski kamp za smučarje paraplegike in tetraplegike. Letošnjega je podprla Nova ljubljanska banka d.d. in s tem pomagala pri izvedbi in izposoji monoskijev avstrijskega proizvajalca Prashberger. Sodelovala sta tudi donatorja RTS MEDICAL d.o.o. in Lars&Sven burgers.

Smučarji paraplegiki in tetraplegiki so prvi dan po delovnem posvetu, kjer so se dogovorili o poteku kampa, odpravili na trening. V lepem in sončnem vremenu so uživali na belih strminah smučišč Rogle. Toda naslednji dan je že snežilo, kar pa smučarjev ni odvrnilo od treninga in priprav na veleslalomsko preizkušnjo, ki je bila na sporedu tretji dan kampa.

Štirje prvič

Tako kot že vrsto let doslej so na kampu tudi tokrat sodelovali študentje delovne terapije iz Zdravstvene fakultete v Ljubljani. Spremljala jih je njihova predavateljica mag. Alenka Plemelj, s strokovnimi nasveti pri prvih zavojih, ravnotežju in vožnji pa je pomagala učiteljica smučanja in dobra poznavalka smučanja v monoskijih Nika Šuc. Vsi so nudili pomoč pri transferju iz vozička na monoski in gibanju z vozički po smučišču. Na kampu je tokrat sodelovalo skoraj 20 smučarjev na monoskijih in tudi toliko spremljevalcev. Kar štirje naši člani so prvokrat sedli v monoski in po nekaj padcih in ob pomoči Nike in prostovoljcev kmalu naredili prve zavoje.

„Za nami je 11. NLB smučarski kamp na Rogli, ki smo ga včeraj sklenili s tekmo za pokal Zveze paraplegikov Slovenije. Prvi dan nas je pričakalo lepo vreme, kar je bilo kot nalašč za začetnike. V sredo je snežilo, velik napredek pa so naredili tisti smučarji, ki so na nadaljevalni stopnji. Na tem mestu hvala še enkrat vsem, ki ste pomagali: banki NLB, podjetjema RTS in Lars&Sven Burgers. Zadnji dan je kamp obeležila tudi tekma, kjer je bil najhitrejši Jernej Slivnik, svoj pokal pa je podelil najmlajši udeleženci 7-letni Brini,“ je po kampu povedal Gregor Gračner, vodja kampa in športa pri Zvezi paraplegikov Slovenije.

Brina, Jernej in Gal

Našim smučarjem se na kampu vsako leto pridruži tudi velik privrženec smučanja v monoskiju in wakeboardu tetraplegik iz Reke Zdravko Lakič. Na veleslalomski tekmi pa je nastopil tudi naš najboljši parasmučar Jernej Slivnik, ki je le dan prej na svetovnem prvenstvu osvojil 10. mesto. Seveda je zmagal z veliko prednostjo. Pa še nekaj naključij; mlada smučarka Brina Rogelj je toliko stara kot je bil ob prvem nastopu na kampu v Kranjski Gori star Jernej Slivnik. In takrat je zmagovalac Gal Jakič Jerneju izročil zmagovalni pokal. Sedaj je

tudi Jernej Brini izročil svoj pokal. Tako Gal kot Jernej sta postala vrhunska smučarja, ki sta nastopila na paraolimpijskih igrah. No, v tretje gre rado!

Tekma v veleslalomu je potekala v hladnem in meglenem vremenu. Po treh vožnjah in seštevku dveh najboljših rezultatov je prvo mesto osvojil Jernej Slivnik (63,06), na druge stopničke se je povzpел Gregor Gračner (80,06), na tretje pa Toni Zakrajšek (83,49).

Med smučarji spremljevalci je progo najhitreje prevozil Mario Müller (56,64), drugo mesto je osvojil Rajko Brus (57,09), tretje pa Roman Podlipnik (58,64).

Za pravilen potek tekmovanja in izračun rezultatov je skrbel Smučarski klub Unior, za organizacijo in izvedbo kampa pa vodja športa pri ZPS Gregor Gračner z Alenko Plemelj, Niko Šuc in Janijem Učakarjem.

Z OBISKA PRI PEDRU OPEKI

Franci Cerar

Kot vsako leto, sem se tudi lani s prijatelji podal na Madagaskar. Tam tudi vedno obiščemo slovenskega misionarja Pedra Opeko, ki je tudi stalni 'kandidat' za Nobelovo nagrado. Za naše člane združenja in vse bralce Sporočevalca pa sem izbral te tri fotografije.

Obred spovedi

Nošenje križa

Na levi del naselja, ki ga gradi Opeka v mestu Akamasua

V NEDELJO NE POZABITE...

Maša Vavpot

Kot smo vas že v prejšnji številki Sporočevalca obvestili, boste to nedeljo lahko med 19.15 in 19.45 poslušali oddajo za invalide Sončni Žarek na Radiu Celje, kjer bo gostja predsednica Medobčinskega društva Sožitje iz Celja Kaja Soršak.

Govorila bo o delovanju društva ter o pričakovanjih, da bodo tudi osebe z motnjo v duševnem in telesnem razvoju imele v prihodnje več možnosti, kot pa jih imajo sedaj.

Frekvence Radia Celje pa so: 95,1., 95,9, 100,3 in 90,6 MHz.

NAJVEČ SVETA OTROKOM SLIŠI SLAVE...

Borut S. Pogačnik

Foto: zelenival.com

Jutri, 8. februarja, je slovenski dan kulture, ki ga ne pozabite izkoristiti za brezplačni obisk galerij in muzejev širom po državi, saj bodo ti odprti globoko v noč.

Za trening možganov pa bo odlična preventiva, če se morda zopet naučite Uvod v krst pri Savici.

Kultura je tudi naš odnos in razvijanje naših umskih sposobnosti od rojstva pa do smrti.

Veliko prijetnih doživetij!

Združenje invalidov – Forum Slovenije, Linhartova 3, p.p. 2539, 1109 Ljubljana

Glavni in odgovorni urednik: Borut S. Pogačnik

Tajnica uredništva: Maša Vavpot

Telefon: 041/381-679

e-naslov: info@zifs.si

Mednarodna standardna serijska številka: ISSN 2630 – 3639

Uredniški odbor sestavljajo: Borut Sever (NSIOS), Luka Pavlin (ZSSS), Adem Jahjefendič (ZDGNS), Jože Globokar (ZPS), Pavel Kranjc (ZMS), Drago Perko (ZŠIS), Jože Ocvirk (Društvo za zdravje naroda), Klemen Porenta (Sonček), Niko Kostjukovskij (predstavnik bralcev)